

Datum
2022-02-16

Hållbarhetsredovisning

2021

Innehåll

VD har ordet	3
Hållbarhetsstyrning	5
Hållbarhet i värdekedjan	9
Effektiv vattenanvändning	11
Effektiv resursanvändning	15
Effektivt klimatarbete	19
Effektiv organisation	23

Denna hållbarhetsredovisning har upprättats i enlighet med Årsredovisningslagens 6e kapitel och fokuserar på våra väsentliga områden inom dimensionerna miljö, personal, sociala förhållanden, mänskliga rättigheter och anti-korruption. Det är styrelsen som är slutligt ansvarig för att upprätta redovisningen.

VD har ordet

Uppsala Vatten har, precis som hela samhället i stort, fortsatt präglats av den pågående pandemin och mycket fokus har legat på att vatten- och avfallshantering skulle fungera precis som vanligt för kommuninvånarna. På det hela taget har vi klarat oss bra genom pandemin och har kunnat hålla verksamheten igång utan större problem samt tack vare en aktiv pandemihantering har vi även fortsatt haft en generellt låg sjukfrånvaro. Under 2021 har bolaget fortsatt växa och vi har haft glädjen att välkomna många nya medarbetare.

Bolaget har under året processororienterat verksamheten och genomfört en kvalitetscertifiering enligt ISO9001:2015. Vi har nu ett ledningssystem som är baserat på en visuell processtruktur och innehåller instruktioner och rutiner, vilket utgör en bra grund för att fortsätta utveckla våra arbetssätt och driva mot ständiga förbättringar.

Under året har bolaget fortsatt utveckla hållbarhetsarbetet baserat på den intressent- och väsentlighetsanalys som genomfördes under 2020. Fokus har legat på att utveckla de områden som lyfts fram av bolagets intressenter och säkerställa att dessa inkluderas i bolagets strategiska utveckling och affärsplan.

Att säkra kapacitet för att säkerställa framtidens VA-tjänster fortsätter att vara en central punkt för bolaget. Arbetet kring Kungsängsverkets investeringsprogram och tillståndsansökan pågår och under året har bolaget svarat på frågor från domstolen och myndigheter. Huvudförhandlingarna var planerade till februari 2022 men har dessvärre skjutits upp.

Ett omfattande arbete har gjorts under året för att ta fram en ny avfallsplan för kommunen. Den nya planen med titel "Avfallsplan för ett cirkulärt Uppsala utan avfall" tar sin utgångspunkt i avfallstrappan och ska bli ett tydligt hjälpmedel och ramverk för det gemensamma arbetet med avfallsfrågor i Uppsala.

Uppsala Vatten har tecknat ytterligare hållbarhetslöften inom Länsstyrelsens åtgärdsprogram för ett hållbart län – denna gång för vatten. Detta åtgärdsprogram kommer att vara viktigt för att, tillsammans med andra aktörer i regionen, säkra tillgången till rent vatten och arbeta för en minskad vattenanvändning. En annan viktig pusselbit i arbetet med hållbar vattenanvändning är det nationella samarbetet kring konceptet "Det är bara vatten". I det har Uppsala Vatten gått samman med över 100 kommuner och vatten- och avloppsorganisationer (VA) för att kommunicera vattnets värde och ge tips för en mer hållbar vattenanvändning.

Under 2021 har Uppsala Vatten även skrivit på det nya klimatavtalet kopplat till Uppsalas klimatprotokoll. Bolagets arbete inom klimatprotokollet kommer fortsätta fokusera på att minska utsläppen av växthusgaser från både egna fordon och upphandlade transporter. Inom branschen har vi även tagit oss an den gemensamma visionen "Klimatneutral VA-bransch 2030"

Under 2022 kommer bolaget fortsätta utveckla hållbarhetsarbetet både internt och tillsammans med våra intressenter genom hela värdekedjan. Utvecklingen sker fortsatt som en integrerad del i bolagets affärsplan, genom gemensamma och övergripande målområden.

Sigrid De Geyter, VD

A handwritten signature in blue ink, appearing to be the name 'Sigrid De Geyter', written in a cursive style.

Hållbarhetsstyrning

Övergripande styrning

Uppsala Vatten och Avfall AB (Uppsala Vatten) är en samhällsbyggare som arbetar efter visionen rent vatten, smarta kretslopp för hållbart liv i ett växande Uppsala. Uppsala Vatten verkar i en mycket expansiv del av Sverige – i en av landets starkaste tillväxtregioner.

Uppsala kommun fortsätter att expandera och förtätas. Där nya områden växer fram och nya arbetsplatser tar form krävs fungerande infrastruktur, säkrad kapacitet och hållbar förvaltning av våra naturresurser och våra anläggningar. Sedan 2009 bedrivs detta arbete i bolagsform, när Uppsala Vatten och Avfall AB bildades som ett dotterbolag till Uppsala kommun.

Uppsala Vatten ansvarar för att inom Uppsala kommun uppföra, förvärva, äga, förvalta samt utveckla fast och lös egendom i form av anläggningar och utrustning för tekniska nyttigheter och tjänster avseende vattenförsörjning, avlopps- och avfallshantering, produktion av biogas samt där tillhörande verksamheter.

Bolagets verksamhet finansieras av taxor inom VA- och avfallsområdet, men även genom försäljning av återvinningstjänster vid Hovgårdens avfallsanläggning och av den biogas vi producerar. Verksamheten är till stor del reglerad av lagar och förordningar där renhållningsförordningen och vattentjänstlagen är några av de viktigaste.

Bolaget styrs av ägardirektiv som beslutas av kommunfullmäktige varje år, i samband med beslut om mål och budget för hela kommunkoncernen.

Bolagets arbete styrs via kommungemensamma dokument och policys med tillhörande uppföljning, liksom bolagets egna riktlinjer som beslutas och följs upp av bolagets styrelse. Relevanta styrdokument återfinns i bolagets processbaserade ledningssystem. Ledningssystemet är certifierat i enlighet med ISO 9001:2015.

Hållbarhetsarbetet och bolagets bidrag till Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen är integrerat i affärsplanen och avdelningarnas verksamhetsplaner.

Omvärldsfaktorer och riskhantering

Förändringar och utmaningar i omvärlden påverkar Uppsala Vattens prioriteringar. För att kunna anpassa och förbättra verksamheten på bolaget sker en löpande omvärldsbevakning, med tillhörande analyser och åtgärder. Utöver förändringar i styrande lagstiftning är klimatförändringar och dricksvattenförsörjning de två viktigaste faktorerna som vi övervakar.

Klimatförändringarna påverkar oss genom längre perioder av torka och kraftigare skyfall. Långa perioder av torka påverkar grundvattennivåerna negativt vilket kan leda

till vattenbrist och kvalitetsförändringar i råvattnet. Torkan påverkar även ledningsnätet i form av sättningar i marken, något som kan leda till ett ökat antal läckor.

De naturresurser vår dricksvattenproduktion är beroende av är i flera fall påverkade av miljöföroreningar. Fler kraftiga skyfall får konsekvenser i samhället. I bolagets verksamhet innebär det till exempel brändningar och översvämningar. Höjda temperaturer påverkar också arbetsmiljön för medarbetarna under årets varmaste dagar.

Uppsala Vatten vill bidra till samhällets klimatomställning, utan att leveranserna av bolagets samhällsviktiga tjänster till kunderna påverkas negativt. Både bolagets verksamhet i sig och förändringar i omvärlden, innebär att vi hanterar ett flertal risker.

Riskregister

Bolagets process för riskhantering följer i stort kommungemensamma riktlinjer och rutiner för riskhantering.

Bolaget upprättar årligen ett riskregister som behandlar hur riskerna har värderats och prioriterats med förslag till planerade åtgärder samt hur de följs upp. Det framgår även av registret vem som ansvarar för och ska följa upp att risken omhändertas korrekt.

Identifierade risker har placerats i någon av de beslutade riskkategorierna och poängsatts. De risker som befinner sig i det övre poängintervallet har flyttats över till internkontrollplanen. Ett antal kontrollmoment har också tagits fram för att hantera dessa risker.

Internkontrollplan

Bolagets styrelse upprättar årligen en internkontrollplan. Internkontroll bidrar till:

- att verksamheten når sina mål,
- att informationen och rapporteringen om verksamheten och ekonomin är tillförlitlig och rättvisande samt
- att verksamheten efterlever lagar, regler, avtal mm.

Hantering av riskområden och kontrollmoment som följts upp under 2021 kopplat till hållbarhetsarbetet redovisas i tabellen nedan.

Riskområde	Risk(er)	Område i Internkontrollplan	Riskhantering/kontrollmoment
Miljö	Risk för överskridande av gränsvärden eller villkor	Överskridande av gränsvärden eller villkor inom tillståndspliktig verksamhet	Rutiner och övervakningssystem finns och analysprotokoll följs upp kontinuerligt
Personal	Risker kopplat till fysiska arbetsmiljö och arbetsplatsolyckor tex brandfarliga ämnen, kemikalier, påkörning, ras etc.	Brister i följsamhet mot arbetsmiljölagen	Organisationen har förstärkts med ytterligare två arbetsmiljösamordnare. Fokus på processorganisation och systematiskt arbetssätt
Sociala förhållanden	Risk för att bolagets leverantörer ej lever upp till arbetsrättsliga villkor	Ej i Internkontrollplan	Kravställning på leverantörer att leva upp till nivåer i tillämpbara kollektivavtal avseende lön, semester och arbetstid samt gällande diskriminerings-lagstiftning och även ta ansvar för att likabehandling och jämställdhet råder i alla leverantörsled.
Mänskliga rättigheter	Risk för att bolagets leverantörer ej respekterar internationella mänskliga rättigheter	Ej i Internkontrollplan	Kravställning på att leverantörerna ska följa FN-stadgan för mänskliga rättigheter och Europeiska konventionen för mänskliga rättigheter.
Anti-korruption	Risk för intressekonflikter vid rekrytering och beslut.	Mutor och jäv	Bisysslor dokumenteras och bedöms vid nyanställning Medarbetarsamtalet innefattar en fråga om tillkommande bisysslor.
	Risk för intressekonflikter, mutor etc i bolagets leverantörsled	Ej i Internkontrollplan	Kravställning på att leverantörerna ska ansvara för att motverka korruption i sin verksamhet.

Intressent och väsentlighetsanalys

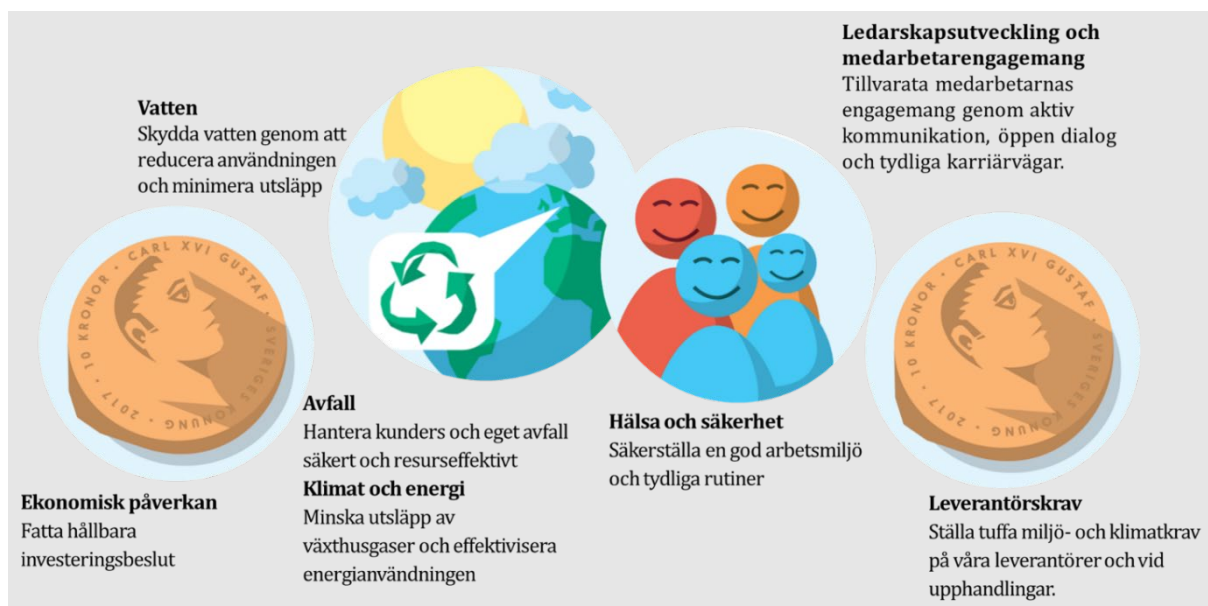
Uppsala Vatten arbetar för att ha en långsiktig och öppen dialog med sina intressenter. Med utgångspunkt i verksamheten har Uppsala Vatten identifierat följande övergripande intressentgrupper: kunder och kommuninvånare, leverantörer, medarbetare, politiker och tjänstepersoner.

För att förbättra och utveckla bolagets hållbarhetsarbete i linje med intressenternas förväntningar genomförde Uppsala Vatten under 2020 en intressent- och väsentlighetsanalys.

Analysen genomfördes som en enkätundersökning (totalt svarade 332 personer på enkäten) och resultatet visar att följande hållbarhetsområden har högst betydelse för Uppsala Vattens intressenter:

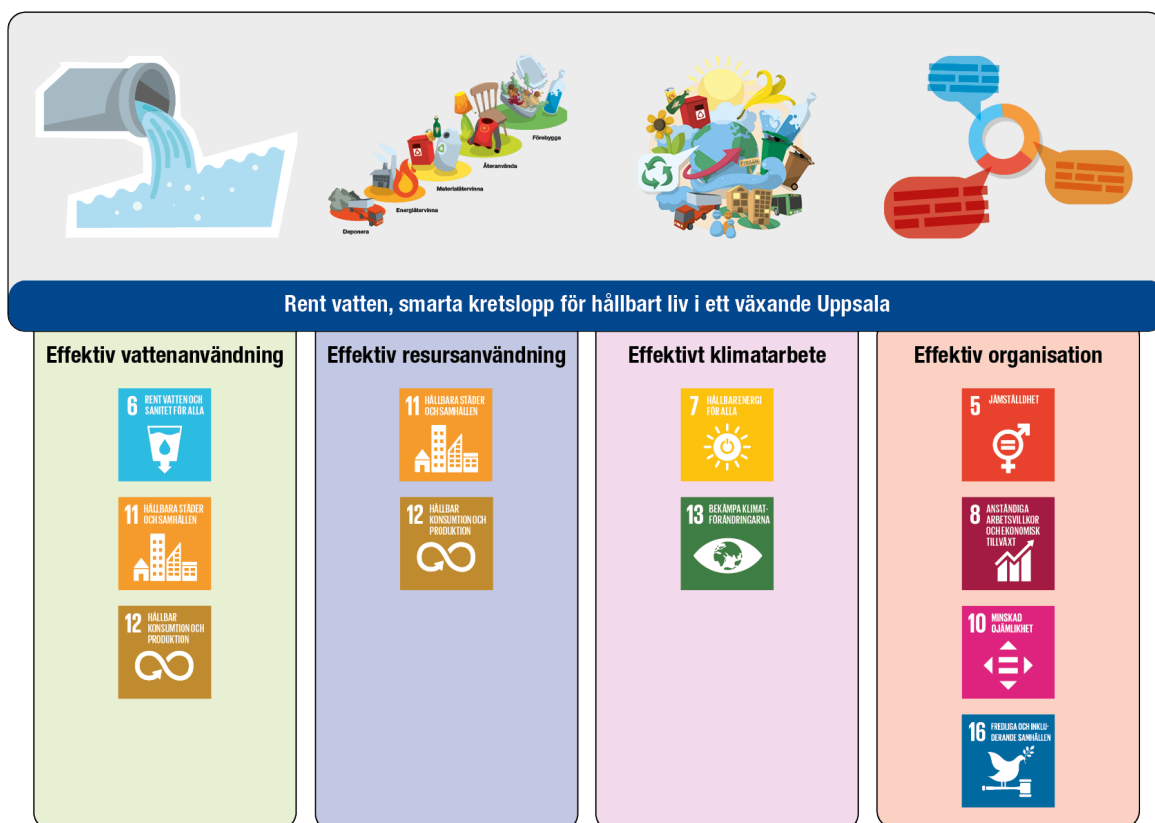
- **EKONOMISK PÅVERKAN** – fatta hållbara investeringsbeslut
- **VATTEN** – skydda vatten genom att reducera användningen och minimera utsläpp
- **AVFALL** – hantera kunders och eget avfall säkert och resurseffektivt
- **KLIMAT OCH ENERGI** – minska utsläpp växthusgaser och effektivisera energianvändningen
- **LEVERANTÖRSKRAV** – ställa tuffa miljö- och klimatkrav på våra leverantörer och vid upphandlingar
- **HÄLSA OCH SÄKERHET** – säkerställa en god arbetsmiljö och tydliga rutiner
- **LEDARSKAPSUTVECKLING OCH MEDARBETARENGAGEMANG** – tillvarata medarbetarnas engagemang genom aktiv kommunikation, öppen dialog och tydliga karriärvägar

De områden som lyftes fram i väsentlighetsanalysen utgör centrala delar i bolagets rapportering.

Baserat på bolagets ägardirektiv, kommunens inriktningsmål och uppdrag samt resultatet från intressent- och väsentlighetsanalysen har bolaget valt att fokusera hållbarhetsarbetet runt följande områden:

Utöver dessa fyra områden har ett arbete inletts för att stärka hållbarhetsarbetet inom bolagets värdekedja.

Hållbarhet i värdekedjan

Som helägt kommunalt bolag lyder Uppsala Vatten under lagen om offentlig upphandling (LOU).

Upphandlingsarbetet ska värna en sund konkurrens och ge potentiella leverantörer goda förutsättningar att delta i upphandlingar. Upphandlingsarbetet ska också användas strategiskt för att bidra till social utveckling, liksom en etisk och miljömässigt hållbar produktion av varor och tjänster. Uppsala Vatten ska främja innovationer och ställa krav på långsiktigt hållbara lösningar.

Sedan 2020 finns upphandlingsfunktionen inom avdelningen hållbar affärsutveckling på bolaget. Det bidrar till Uppsala Vattens ambitioner med ett större fokus på hållbara inköp och

upphandlingar av varor och tjänster. Under 2021 har upphandlingsfunktionen förstärkts med mer resurser i form av både upphandlare och strategisk kompetens. Detta möjliggör ett större fokus på utveckling av strukturer och verktyg, som bland annat underlättar hållbar kravställning, liksom uppföljning av leverantörer och avtal.

Kompetenstillskottet är en direkt konsekvens av den intressent- och väsentlighetsanalys som genomfördes under 2020. I den framkom att leverantörsmarknaden efterfrågar ett ökat fokus på hållbarhet bland annat i termer av tuffare miljö- och klimatkrav i upphandlingar.

Social hållbarhet

För att säkerställa krav och minska riskerna kopplat till social hållbarhet använder Uppsala Vatten standardiserade mallar för upphandlingsunderlagen, där följande områden specifikt berörs:

- *Särskilda arbetsrättsliga villkor:* Leverantörerna och deras anlitade underleverantörer ska som minimikrav leva upp till nivåer i tillämpbara kollektivavtal avseende lön, semester och arbetstid.
- *Antidiskriminering:* Leverantörerna ska följa gällande diskrimineringslagstiftning och även ta ansvar för att likabehandling och jämställdhet råder i alla leverantörsled.
- *Barns rättigheter:* Leverantörerna ska följa FN:s konvention om barns rättigheter och även kontrollera att denna efterlevs i hela leverantörskedjan.
- *Mänskliga rättigheter:* Leverantörerna ska följa FN-stadgan för mänskliga rättigheter och Europeiska konventionen för mänskliga rättigheter, samt kontrollera att dessa efterlevs i hela leverantörskedjan.
- *Anti-korruption:* Leverantörerna ska ansvara för att motverka korruption i sin verksamhet.

För att ha möjlighet att följa upp att kontrakterande leverantörer lever upp till sina åtaganden, har Uppsala Vatten rätt enligt avtal att genomföra årlig revision av leverantörerna, antingen direkt eller med hjälp av utomstående kontrollorganisation.

Miljö och klimat

I dagsläget tillämpas i viss utsträckning generella miljörelaterade hållbarhetskrav i många avtal, där exempelvis leverantörer som utför transporter med hållbara drivmedel premieras.

När det kommer till produktspecifika hållbarhetskrav har Uppsala Vatten som ambition att ta fram riktlinjer som ska vara till stöd i upphandlingar av olika typer av varor och tjänster. För närvarande pågår ett pilotprojekt där tuffare miljö- och klimatkrav tas fram för byggnation av ett nytt vattenreningsverk. Det kan till exempel handla om att ställa krav på byggmaterial med lägre klimatpåverkan jämfört med konventionella byggmaterial. Ett av målen med detta projekt är att ta ett första steg mot en mer hållbar standard, som sedan kan vidareutvecklas i framtida byggprojekt.

Effektiv vattenanvändning

Dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel. Det är av yttersta vikt att vattnet vi levererar till kunder är av god kvalitet. Ett växande Uppsala gör att behovet av dricksvatten och behovet att omhänderta vatten ökar, dels på grund av befolkningsökningen, dels på grund av en ökad efterfrågan från näringslivet. För att möta behov nu och i framtiden är det nödvändigt att användningen av dricksvatten blir effektivare och minskar där det går.

För att säkerställa att det finns nödvändig kapacitet och kvalitet i hantering av spillvatten krävs även ett systematiskt arbete med att minska inläckage till spillvattennätet.

Mål och ambitioner

Bolaget ska arbeta för att:

- Säkerställa nödvändig dricksvattenproduktion för Uppsala kommun.
- Säkerställa nödvändig kapacitet för spillvattenhantering för Uppsala kommun.
- Minska bolagets egen vattenförbrukning.
- Minska vattenförbrukningen hos anslutna hushåll och verksamheter.

Vatten och avlopp – nu och om 30 år

Mer vatten, mindre förbrukning och bättre kvalitet

Uppsala växer, och med det behovet av dricksvatten. För att kunna möta framtidens behov arbetar Uppsala Vatten strategiskt med att stärka vattenförsörjningen inom ett projekt som kallas Vatten 2050. Vatten 2050 samordnar flera delprojekt som gemensamt syftar till att säkerställa Uppsala stads vattenförsörjning till år 2050. Projektet utreder nya uttagsbrunnar och infiltrationsområden, kapacitetsökningar på befintliga vattenverk samt lämplig plats för ett tredje vattenverk. Under 2021 har bolaget kunnat öka kapaciteten på de två befintliga vattenverken, Gränby och Bäcklösa.

Bolaget har även påbörjat arbetet med ett nytt vattenverk i Storvreta. Vattenverket är en del i bolagets arbete för att möta behoven i ett växande Storvreta. Vattenverket ska även försörja Lövstalöt och Bälinge.

Våren 2021 upptäcktes att dricksvattnet i Björklinge, Läby och Skuttunge innehöll förhöjda halter av polyaromatiska kolväten (PAH). Föroreningen kunde lokaliseras till en äldre typ av gjutjärnsledning som har ett invändigt rostskydd som skadades i samband med en vattenläcka i december året innan. Under året har bolaget börjat arbeta med en plan för att minska risken att liknande problem ska inträffa igen.

Under året har Uppsala Vatten påbörjat en kartläggning av bolagets egen dricksvattenförbrukning. I dagsläget har vi inte möjlighet att mäta exakt förbrukning.

Kartläggningen ger dock en bild över var i verksamheten vi förbrukar störst mängder vatten och kan utgöra ett underlag för framtida prioriteringar kopplat till vattenbesparingsåtgärder. För att förbättra uppföljningen av vattenförbrukningen har bolaget bland annat börjat använda en app för att registrera hur mycket dricksvatten som används för spolningar på ledningsnätet.

Uppsala Vatten har under året gått ihop med över 100 kommuner och vatten- och avloppsorganisationer i Sverige för att tillsammans kommunicera vattnets värde och ge tips för en mer hållbar vattenanvändning. Ett koncept har utvecklats och vattenspartips kommuniceras kontinuerligt i bolagets sociala kanaler. Bolaget har även genomfört ett utvecklingsarbete tillsammans med Sustainergies Academy för att hitta nya kreativa sätt att bidra till minskad användning av dricksvatten bland hushållskunderna.

Avlopp för och från 330 000 personer

Uppsala Vatten har fortsatt arbetet med den tillståndsansökan om att ta emot och behandla avloppsvatten för 330 000 personekvivalenter vid Kungsängsverket som lämnades in våren 2020. Kopplat till att öka behandlingskapaciteten har byggnationen av en ny grovrening och försedimentering påbörjats under året.

Regn och smältvatten påverkar verksamheten

För att minska volymen bräddat avloppsvatten har Uppsala Vatten under året bytt pumpar i ett antal pumpstationer för att öka kapaciteten att avleda vatten vid stora flöden, till exempel vid intensiva regn eller snösmältning. Bolaget har även påbörjat en utredning och gjort flödesmätningar kring pumpstationen Vallby som avleder spillvatten till Gåvsta reningsverk, samt filmat ledningsnätet i området. Fortsatta utredningar krävs för beslut om åtgärd. Flödesmätningar har även utförts i Vänge där det är problem med slamflykt på reningsverket vid stora flöden.

För att minska mängden tillskottsvatten till reningsverken har bolaget arbetat med att identifiera ledningar med nedsatt funktion och förnya dem. Flödesmätningar och olika typer av inventeringar och utredningar för att hitta områden med mycket tillskottsvatten har genomförts.

Indikatorer

	2019	2020	2021	Målvärde
Antal vattenverk med produktionskapacitet >10% över maxdygnsbehovet, st	*	12/12	12/12	12/12
Avbrottstid per brukare, minuter	8,7	7,1	7,4	<15
Antal reningsverk med behandlingskapacitet (flöde eller personekvivalenter) >10% över behovet, st	*	6/10	6/10	10/10
Volym bräddat avloppsvatten till följd av driftstörningar eller stora regn, m3	2467	132	2688	Målvärde saknas
Andel ovidkommande vatten till spillvattennätet, %	38	32	33	<33
Bolagets egen dricksvattenanvändning, m3	*	364 500	282 400	Målvärde saknas
Mängden vatten per person och dygn för VA-kollektivets hushåll på årsbasis, liter	135	138	138	100

* Uppföljning av indikatorn har inte gjorts innan 2020.

Förbrukning på 100 liter dricksvatten per person och dygn

2018:	140 l/person och dygn
2019:	135 l/person och dygn
2020:	138 l/person och dygn
2021:	138 l/person och dygn

Analys av utfall

Samtliga vattenverk har en produktionskapacitet över 10 % över maxdygnsbehovet. Ökning av produktionskapaciteten har varit ett tema under flera år men arbetet med detta har intensifierats under 2020 - 2021.

Samtliga reningsverk har en väl fungerande rening, men målsättningen att ha 10 % överkapacitet uppnås inte för fyra av anläggningarna. För de anläggningar där bolaget inte uppnår en kapacitet över 10 % är åtgärder nödvändiga för att säkerställa tillräcklig kapacitet i framtiden.

Kungsängsverket uppnår inte målet då det närmar sig gränsen för tillståndsgiven anslutning. I Vattholma riskerar antal anslutna att fördubblas om kommande detaljplaner genomförs vilket riskerar att medföra att man närmar sig dimensionerad kapacitet. På samma sätt väntas en befolkningsökning i Storvreta där krav på kväverening kan bli aktuellt. I Järlåsa finns ett problem med tillskottsvatten och flödet riskerar att överstiga dimensionerad hydraulisk kapacitet.

Avbrottstiden per brukare visar en nedåtgående trend som delvis kan förklaras av att bolaget medvetet ökat takten på utbyte av problemrör innan läckor hunnit uppstå genom förebyggande underhåll och byte av gamla ledningar.

Trots en mindre nederbördsmängd 2021 än 2020 är den bräddade volymen större 2021. Majoriteten av bräddningarna under 2021 har skett vid pumpstationer på ledningsnätet, framför allt vid kraftig snösmältning och långvariga regn, vilket ökar inläckaget. Pumpstationen Vallby (GÅ-AP01) är den som bräddat störst sammanlagd volym och även flest antal gånger under 2021.

Andelen ovidkommande vatten låg på 33 % under år 2021, vilket är 1% högre än för år 2020, både för hela spillvattennätet och för vårt största verk Kungsängsverket. Indikatorn påverkas mycket av nederbördsmängder och snösmältningen under året och varierar också stort mellan olika områden och anläggningar. Störst andel ovidkommande vatten uppmättes i Järlåsa, 70%, under 2021.

Den egna vattenförbrukningen har minskat 2021 jämfört med året innan. Volymen egen vattenförbrukning omfattar dock inte allt vatten som använts eftersom det inte finns möjlighet att mäta all förbrukning.¹ Mest dricksvatten används vid Kungsängsverket, som spolvatten på ledningsnätet samt vid Kungsängens gård. De största minskningarna har gjorts vid Kungsängsverket och av vatten som används som spolvatten. En rutin för rapportering av intern vattenanvändning kommer att tas fram under 2022 för att öka kvaliteten på uppföljningen ytterligare.

Vattenförbrukningen per person och dygn har inte minskat under året, troligen är en av orsakerna en pandemieffekt – folk jobbar hemma i större utsträckning.

---

¹ Vattenförbrukningen som redovisas omfattar samtliga 10 reningsverk, Vattenlaboratoriet, biogasanläggningen, mellanlagringsstationen i Fyrislund, återvinningscentralerna i Björklinge, Boländerna Librobäck och Lövstalöt och ett fåtal avloppspumpstationer samt uppskattade volymer som gått åt på ledningsnätet.

Effektiv resursanvändning

I det cirkulära samhället pratar vi inte längre om avfall utan enbart om resurshantering, i enlighet med Avfall Sveriges vision "Det finns inget avfall". För att arbeta i den riktningen krävs att bolaget strävar efter att flytta resurserna så högt upp i avfallstrappan som möjligt.

Bild, avfallstrappan. Avfallstrappan illustrerar vad de olika stegen för avfall innebär. Att ta så kallade steg upp i den innebär att avfallet minskar. Det som ger störst effekt är att förebygga avfall, till exempel genom att minska sin konsumtion.

De resurser som inte kan förebyggas eller återanvändas ska sorteras, samlas in och behållas i kretsloppet genom materialåtervinning.

Ett strukturerat och aktivt uppströmsarbetet för både slam och biogödsel påverkar produkternas kvalitet i positiv riktning och kan även minska utsläpp till vatten. Syftet med uppströmsarbete är att stoppa farliga ämnen redan vid källan genom utfasning eller reningsteknik, förhindra att farliga ämnen kommer ut i kretsloppet och minimera utsläpp till vatten.

Mål och ambitioner

Bolaget ska arbeta för att:

- Minska mängden mat- och restavfall med 25% från 2015 till 2025.
- Förebygga avfall, avfallets farlighet och stimulera återanvändning, för att minska mängden avfall.
- Säkerställa ett aktivt uppströmsarbete, resurshushållning och cirkulärt näringsutnyttjande genom en kvalitetssäkrad användning av slam och rötrest.

Utveckling för ett cirkulärt Uppsala

Under 2021 inleddes arbetet med att ta fram en ny avfallsplan. Att involvera berörda aktörer i avfallsplanearbetet är en viktig del i processen. Avfallsplanen kommer att färdigställas under 2022 och börjar gälla från och med 2023.

Bolagets egna avfall

En inventering av verksamhetsavfall har genomförts under 2021. Fokus har legat på att kartlägga stora flöden och hur de hanteras. Inom bolagets verksamhet uppstår ca 55 900 ton icke farligt avfall samt 9 ton farligt avfall årligen. Brister i registreringen av uppkommit avfall har noterats och system för att förbättra detta kommer att tas fram under 2022.

2021 - mer matavfall och biogas

Uppsala Vattens biogasanläggning har ett äldre miljö tillstånd där gränsen för mängden biologiskt avfall som får tas emot är för låg, jämfört med den mängd som anläggningen potentiellt kan ta emot och behovet av biogas som finns i regionen. Under 2021 togs ca 48 000 ton biologiskt avfall emot vid biogasanläggningen för rötning. Under 2021 har biogasens framtida verksamhet utretts och ett projekt för att söka ett nytt tillstånd enligt miljöbalken har startats.

I Uppsala har matavfall historiskt samlats in i plastpåsar. Detta har krävt en långt gående rening med silar och barriärer på biogasanläggningen. För att minska användningen av plastpåsar, den energi som barriärerna kräver samt plastrester i biogödseln har papperspåsar införts för insamling av matavfall i Uppsala kommun. Projektet har krävt stora logistikinsatser för att dela ut papperspåsar, information och hållare till alla medborgare. Projektet påbörjades 2020 och har avslutats under 2021. Strax över 100 000 hushåll har fått papperspåsar och hållare.

Avfallsanläggning i snabb utveckling

På Hovgården har de årliga mängderna av fosfor i vatten som släpps ut till Hovgårdsbäcken varit nära gränsen för den mängd som får släppas ut enligt miljötillståndet. Under året har pilotprojekt för rening av fosfor pågått som resulterat i att en metod har valts som kommer att implementeras 2022. Genom att optimera den befintliga reningen av fosfor har mängden utsläppt fosfor minskat med 7,8 % jämfört med 2020.

Pilotstudier för rening av lakvatten med fokus på PFAS har också bedrivits med tillfredsställande resultat. Under 2022 planeras ytterligare studier i större skala.

Bygg- och rivningsavfall ska sorteras på plats och lämnas till avfallsanläggningar som rena fraktioner. På Hovgårdens avfallsanläggning har bygg- och rivningsavfall som lämnas i storsäckar ökat som en effekt av lagstiftningen.

Slam i det lokala kretsloppet

Kungsängsverket i Uppsala är sedan 2013 certifierat enligt Revaq. Revaq är ett certifieringssystem med syfte att hindra farliga ämnen att nå reningsverken och uppnå ett hållbart kretslopp av växtnäring och organiskt material via slam användning på åkermark. Revaq-systemet innehåller regler med krav på att certifierade reningsverk bedriver ett aktivt uppströmsarbete, arbetar med ständiga förbättringar av kvaliteten på inkommande avloppsvatten och därmed på slammet och utgående avloppsvatten och är öppna med all information. Vårt uppströmsarbete innebär att vi arbetar med aktiv påverkan och dialog med anslutna verksamheter. Vi har arbetat fram riktlinjer för vad anslutna verksamheter får släppa ut till vårt ledningsnät.

Under 2021 har vi även fortsatt vårt arbete med att ta fram en bolagsövergripande slamstrategi (på kort och lång sikt), som beräknas vara klar under första delen av 2022. Bolaget har under året genomfört kontinuerliga möten med anslutna industrier. Fokus för dessa dialoger har varit verksamheternas påverkan på vår avloppsrening och avloppsslam. En större verksamhet har till exempel fasat ut ett antal ämnen med farliga egenskaper under året som en följd av dessa dialoger och samarbeten

Indikatorer

	2019	2020	2021	Målvärde
Mängd mat- och restavfall, kilogram per person och år.	186	183	*	154
Mängd material och produkter som går till återanvändning, ton	650	630	614	Målvärde saknas
Andelen slam certifierat enligt Revaq som återförs på jordbruksmark, %	91	100	100	100
Andel biogödsel, certifierat enligt SPCR120 som återförs på jordbruksmark, %	100	100	100	100

* Värdet inte tillgängligt vid redovisningens framtagande

Analys av utfallet

Arbetet med avfallsplanen har involverat ett stort antal organisationer, kommunens förvaltningar och näringslivet. Deltagandet har förhoppningsvis ökat engagemanget för avfallsfrågor. Arbetet med att slutföra avfallsplanen går enligt tidsplanen.

Inventeringen av verksamhetsavfall har visat brister i hur avfall registreras och ett utvecklingsarbete behöver genomföras för att få bättre kontroll över avfallsflödena. En stor andel av det icke farliga avfallet utgörs av överblivna jordmassor från schaktarbeten.

Införandet av papperspåse istället för i plastpåse för insamling av matavfall har slutförts. Det kommer att resultera i ökad biogödselkvalitet och minskad mängd plastrejekt på biogasen. Effekterna kommer att följas upp under kommande år.

Utsläppen av fosfor från Hovgården har under 2021 minskat vilket innebär en positiv effekt för vattendraget som tar emot det renade lakvattnet från avfallsanläggningen.

Kraven på sortering av bygg- och rivningsavfall har inneburit att fler byggföretag använder sig av storsäckar för sortering av de avfallsfraktioner som uppkommer i begränsade mängder. Då storsäckarna är en engångsprodukt i plast är detta inte en önskad utveckling.

Mängden kommunalt avfall som går till återanvändning har minskat vilket troligen är en effekt av att återbruken varit stängda under delar av 2021.

Uppföljning av indikatorerna för minskning av mat- och restavfall samt för andelen avfall som materialåtervinns och förbereds för återanvändning har inte varit möjlig då samtliga data ännu inte finns tillgängliga.

All biogödsel har klarat kraven enligt SPCR 120 och spridits på åkermark. Detsamma gäller för allt avloppsslam från Kungsängsverket, som har uppfyllt certifieringskraven enligt Revaq och har spridits på åkermark.

Effektivt klimatarbete

Klimatförändringarna räknas som den största utmaningen som det moderna samhället står inför, på grund av de otaliga miljömässiga och sociala följderna de kommer att innebära. När hela samhället ska ställa om för att begränsa klimatpåverkan är det viktigt att de förnybara energiresurser som finns tillgängliga används effektivt och sparsamt. Att bidra till Uppsala kommuns klimatambitioner innebär att bolagets utsläpp av växthusgaser måste minska och att en effektiv energianvändning är av högsta vikt.

Klimatförändringarna påverkar oss genom längre perioder av torka och kraftigare skyfall. Längre perioder av torka påverkar grundvattennivåerna negativt, något som kan leda till vattenbrist och kvalitetsförändringar i råvatten. Fler kraftiga skyfall får konsekvenser både i samhället och i Uppsala Vattens verksamhet, till exempel med fler bräddningar och översvämningar som följd.

Mål och ambitioner

Bolaget ska arbeta för att:

- Uppsala ska nå målet om en fossilfri välfärdskommun 2030, vilket innebär att bolaget som helhet måste nå klimatneutralitet 2030 med målet att Uppsala ska vara klimatpositivt till 2050.
- Klimatanpassa verksamheten för att bättre stå emot de klimatförändringar som kommer samt hushålla med energiresurser och arbeta för att ha en så effektiv energianvändning i anläggningarna som möjligt.
- Producera och tillhandahålla förnybara drivmedel till marknaden och köpa in el, värme och bränsle från förnybara energikällor med låga utsläpp av växthusgaser.
- Upphandlade transporter med lastbilar och bolagets egna personbilar, lastbilar och arbetsmaskiner ska drivas på förnybara drivmedel.

Bolagets arbete för ett klimatneutralt Uppsala

Under 2021 har bolaget fortsatt att samverka inom Uppsala klimatprotokoll och skrivit under för ytterligare en avtalsperiod med ambitionen att minska utsläppen i linje med Paris-avtalet. Nya klimatutmaningar har antagits för att driva på omställningsarbetet.

Fordonsflotta och hållbara upphandlingar

Uppsala Vatten arbetar för en snabb övergång till en fossilfri fordonsflotta. Under det senaste året har tre fordon ersatts med nya som kan drivas av förnybara drivmedel. Det

finns nu endast ett fåtal av Uppsala Vattens fordon (tre stycken) som inte kan använda förnybara drivmedel, dessa beräknas att bytas ut under 2022.

Vid större upphandlingar utreds om det är möjligt att ställa klimat- och hållbarhetsrelaterade krav för att minska negativ miljöpåverkan från de tjänster som utförs och de produkter som köps in. Krav på förnybara drivmedel ställs i transportupphandlingar och i vissa premieras användningen av biogas. Den förnybara andelen drivmedel i våra upphandlande transporter har under året ökat tack vare nya avtal med krav på förnybara drivmedel istället för diesel.

Mer biogas och mindre naturgas

Bolaget producerar biogas som ersätter fossila drivmedel i samhället samtidigt som bolaget bidrar till att sluta kretslopp genom att avfall blir biogas och biogödsel. Till största del används biogasen som drivmedel i stads- och regionbussarna i Uppsala och bidrar till att begränsa klimatpåverkan från kollektivtrafiken. Bolaget bidrar också till fossilfria transporter och resor i Uppsala genom två publika tankstationer, där den senaste i Librobäck öppnade under 2021.

Nya biogastankstationen i Librobäck. Fotograf: Jasmine Eklund

Under året har åtgärder genomförts för att öka försäljningen av biogas och minska mängden biogas som måste facklas bort. Lagringsmöjligheten för biogas har ökat genom att fler mobila lager och det planeras för ett nytt stationärt lager för att öka buffertkapaciteten. Regionbussdepån anslöts också under 2021 och kan nu ta emot biogas.

För att kunna hantera variationer i produktion och efterfrågan på biogas används idag flytande naturgas som buffert i gassystemet. Bolaget har under året genomfört en

upphandling för att kunna köpa in flytande biogas och på så vis minska klimatpåverkan på den fordonsgas som säljs.

De två anläggningar som använder mest energi, Kungsängsverket och biogasanläggningen vid Kungsängens gård har energikartlagts. För båda anläggningarna finns potential att effektivisera energianvändningen. Under året har en viss andel av uppvärmningsbehovet på biogasanläggningen skett med naturgas vilket varit en tillfällig åtgärd. Uppsala Vatten ska endast använda förnybara bränslen för uppvärmningsändamål.

Dammar bromsar skyfallen

Uppsala vatten arbetar aktivt med klimatanpassning i flera olika projekt för att kunna möta de klimatförändringar som kommer. Anställda på bolaget har projektlett kommunens arbete med att ta fram en skyfallsplan för Uppsala. En dagvattenmodell har tagits fram för att analysera nuvarande kapacitet och identifiera underdimensionerade ledningssträckor. Uppsala Vatten har byggt dagvattendammar för att både kunna rena dagvatten och fördröja stora vattenflöden vid skyfall.

Vid Kungsängsverket som drabbades av skyfallet 2018 har en nödpumpstation för dagvatten installerats och en förstudie gällande framtida utformning av kraftförsörjningen till anläggningen har genomförts.

Avfallsverksamheten möter klimatförändringar genom att planera nya anläggningar för hantering av skyfall samt att i möjligaste mån anpassa befintliga anläggningar.

Indikatorer

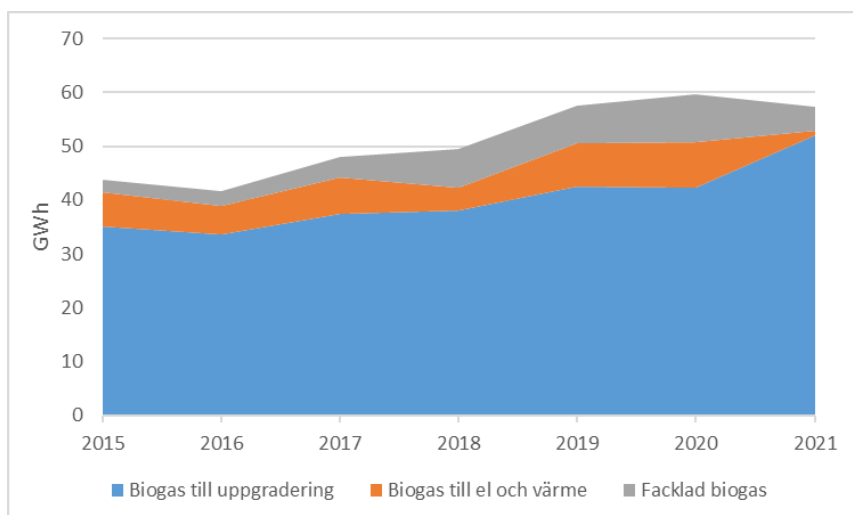
	2019	2020	2021	Målvärde
Direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser från egna fordon och arbetsmaskiner, ton	168	152	169	<180
Mängden såld fordonsgas (inkl. naturgasandel), GWh	43	43	57	Målvärde saknas
Andel facklad biogas per producerad mängd biogas, %	12,5%	15%	7,5%	<1%
Total energianvändning (el och värme), GWh	39,4	38,8	39,5	Målvärde saknas

Analys av utfall

Utsläppen från Uppsala vattens fordon har enligt indikatorn ökat något jämfört 2020, vilket beror på att bolaget från och med 2021 har tagit över driften av avfallssorteringen på Hovgården. Tidigare låg driften på entreprenad och drivmedelsförbrukningen från den är betydande. För en jämförelse mot tidigare år som inkluderar samma verksamhet kan utsläppen från entreprenörens drivmedelsanvändning på Hovgården inkluderas i statistiken. Utsläppen för 2020 skulle då bli 202 ton CO₂ vilket kan jämföras med 2021 års nivå om 169 ton CO₂, och en minskning av utsläppen med 16 procent. Det finns fortsatt potential till att minska utsläppen från bolagets fordon genom minskad tankning av bensin och diesel i fordon som är anpassade för biogas och HVO.

Mängden såld fordonsgas har ökat och mängden biogas som facklas har minskat avsevärt jämfört med 2020. Detta tack vare den nya stadsbussdepån som har högre kapacitet. Försäljningen av biogas har också kunnat ökat tack vare övergången till fjärrvärme från biogas som uppvärmning på Kungsängsverket och bidrar till att ytterligare begränsa utsläppen av växthusgaser från kollektivtrafiken i Uppsala, se figur 1 nedan. Det finns fortfarande potential att öka nyttjandet av biogas som fordonsgas genom ytterligare minskad fackling, se figur 2 nedan.

Energianvändningen på bolaget har stigit något under 2021 jämfört föregående år. Det beror till största del på kallare väder som ökat värmebehovet och att större mängder biogas uppgraderats till fordonsgas, vilket ökar elbehovet i uppgraderingsanläggningen.

Biogasflöden i Uppsala vatten

Effektiv organisation

Uppsala Vatten vill verka för ett hållbart arbetsliv där verksamhet och hälsa utvecklas. Chefer och medarbetare uppmuntrar varandra till ett gemensamt lärande där vi ser varandras behov och utmaningar.

I takt med att bolagets uppdrag vidgas och efterfrågan på tjänster och service ökar behöver också den egna organisationen anpassas, utvecklas och inom vissa områden förstärkas och förtydligas.

En förutsättning för bolagets långsiktiga utveckling är att vi fortsätter vårt arbete med att kvalitetssäkra vår verksamhet. Det arbetet görs till största del genom det omfattande processarbetet. Ett systematiskt kvalitetsarbete handlar om att arbeta med ständiga förbättringar genom att vara en lärande organisation. Det innebär också att ha mod att utveckla metoder och systematisera arbetet som utförs.

Mål och ambitioner

Bolaget ska arbeta för att vara:

- En säker och effektiv verksamhet som utvecklas med hjälp av lärdomar från avvikelser och från omvärlden.
- En hållbar och attraktiv arbetsgivare där det ska vara möjligt att ha ett utvecklande och spännande arbete med förutsättningar för balans i tillvaron.

Ett tryggt, säkert och jämställt arbetsliv

Samtliga anställda på företaget omfattas av Sobonas kollektivavtal Vatten och miljö, där de lokala fackliga parterna är viktiga förhandlingspartners. De fackförbund som är representerade är AKV, Akademikeralliansen och Kommunal.

För mångfald och jämställdhet

Jämställdhet och likabehandling regleras främst genom personalpolicyn samt handlingsplanerna för hantering av kränkande särbehandling.

I vårt arbete möter vi dagligen Uppsala kommuns invånare på olika sätt och vi strävar efter mångfald hos våra medarbetare. Mångfalden visar sig genom både ålder och kön men även genom trosuppfattning och utbildningsgrad.

Uppsala Vatten verkar inom en bransch som är beroende av hög, teknisk kompetens. Det innefattar tekniska yrken som fortfarande, generellt sett, är mansdominerade. Därför läggs fortsatt extra vikt vid att attrahera kvinnor och få dem att söka dessa tjänster.

Alla chefer och alla nyanställda utbildas enligt ett introduktionsprogram där det framgår att bolaget har nolltolerans gällande all slags kränkande särbehandling. Missförhållanden ska anmälas direkt och det ska vara tydligt vem medarbetare kan vända sig för att få stöd.

Mänskliga rättigheter

Människors lika värde är grunden för vårt arbete som offentlig verksamhet och våra tjänster erbjuds på lika villkor till de som behöver. Många av tjänsterna inom vatten och avfall styrs också av lagkrav och är därmed obligatoriska för kommunens invånare. En marknadsposition med grund i monopol ställer extra höga krav på att alla ska behandlas lika.

Nyckeltal för mänskliga rättigheter behöver komma på plats för en systematisk uppföljning av hur efterlevnaden av våra krav fungerar.

Den viktiga arbetsmiljön

Vartannat år undersöks hela bolagets organisatoriska och sociala arbetsmiljö i en medarbetarbetarundersökning. Resultatet följs upp av ledningen och av ansvariga chefer.

Oavsett om det rör sig om fysisk, digital, organisatorisk eller social arbetsmiljö ska ingen på Uppsala Vatten riskera att drabbas av ohälsa eller olycksfall. På Uppsala Vatten bedrivs ett systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) enligt AFS 2001:1. Det inkluderar alla som arbetar eller gör praktik på bolaget.

Arbetsmiljön undersöks löpande. Under 2021 har Uppsala Vatten utvecklat arbetssätt med skyddsronder och anpassat checklistor för att på bästa sätt fånga upp så stor del av arbetsmiljön som möjligt.

Riskhanteringsprocessen är uppdaterad med ny rutin och mall för att säkerställa att bolaget fångar upp arbetsmiljörisker och följer krav från myndigheter och andra externa parter.

En jämställdhetssamordnare har utsetts och samordnaren har påbörjat arbetet med att integrera jämställdhetsperspektivet i olika forum.

Uppsala Vatten ser tendenser till ökade hot och även våld gentemot våra medarbetare - exempelvis på återvinningscentralerna. För att bibehålla en god arbetsmiljö måste bolaget arbeta med säkerhetsrutiner och aktivt motverka hot, våld och kränkningar på arbetsplatsen.

2021 – ett utvecklande pandemiår

Pandemin har fortsatt att påverka under större delen av 2021. Under hösten påbörjades en återgång för de medarbetare som arbetat på distans. För de som vill fortsätta att arbeta viss tid på distans har ett distansavtal och checklista för hemarbete tagits fram.

I samband med återgången flyttade de med ordinarie arbetsplats på huvudkontoret in i nya aktivitetsbaserade lokaler. Att arbeta aktivitetsbaserat är nytt för bolaget och utbildningar för att arbeta aktivitetsbaserat är planerat för både chefer och medarbetare.

Löner och rekrytering under 2021

Vi har tydliggjort rekryteringsprocessen och sköter rekryteringar internt. Genom att ha processen internt skapar vi större möjligheter att fånga upp kompetensbehov och utveckla befintlig personal. Under 2021 har bolaget utökat antalet medarbetare till ca 290. Till detta adderas de ungefär 30 anställda som arbetar vid behov på återvinningscentraler, vattenlaboratorium och kundtjänst. Fördelningen bland alla medarbetare är 38 % kvinnor och 62 % antal män.

För att stärka möjligheten till utveckling för våra medarbetare har under 2021 en ny lönestruktur implementerats och genomförts. Strukturen baseras på att lönen värderas efter kompetens, prestation och värderingar. Alla mål ska vara mätbara och ligger till grund prestationsdelen i lönekriterierna. Kompetens värderas i förhållande till förmåga att utföra arbetet och värderingar mäts i förhållande till hur våra värdeord efterlevs av den enskilde medarbetaren.

I lönekartläggning för 2021 framkom att lönerna i stort är jämställda men att det inom vissa befattningskluster finns områden som behöver ses över under 2022.

Friskvård

För att underlätta för medarbetare att bedriva friskvård erbjuder Uppsala Vatten ett friskvårdsbidrag på 2500 kronor per år. Bolaget subventionerar även massage och gym på huvudkontoret. Bolagets friskvårdsgrupp, VIGO arrangerar friskvårdsaktiviteter regelbundet, under 2021 har bland annat schemalagd pinngymna och UVA golfen genomförts.

Indikatorer

	2019	2020	2021	Målvärde
Medarbetarindex (MI)	73	*	73	73
Ledarskapsindex (LI)	77	*	79	77
Sjukfrånvaro, %	5	4	3,1	Målvärde saknas

* Undersökningen genomförs vartannat år.

Analys av utfall

Resultaten från både medarbetarindex och ledarskapsindex visar på en ökning jämfört med tidigare mätning från 2019. Resultaten ligger i nivå med och för vissa aspekter högre än medel för arbetsplatser generellt.

Sjukfrånvaron har, trots pandemin, under året minskat från 4 % 2020 till strax över 3%.

Bolagets medarbetare har följt myndigheternas rekommendationer och det har troligen påverkat sjukfrånvaron positivt då andra smittsamma sjukdomar inte kunnat spridas bland personalen, ex förkylningar, influensa och magsjukor.

Genom de senaste årens förstärkningsrekryteringar på en rad bolagsövergripande funktioner har analysförmågan i bolaget stärkts.